

E. Małachowicz, M. Przyłęcki

Prace badawcze na obszarze Ostrowia Tumskiego we Wrocławiu

Ochrona Zabytków 8/3 (30), 209-211

1955

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pierwotnej z XVII w. — trzy medaliony owalne z kompozycjami figuralnymi.

Do tego samego kościoła rewindykowano ołtarz główny z kościoła paraf. z Sypniewa (woj. koszalińskie), pochodzący z kościoła Klarysek. Ołtarz główny fundowany był w r. 1636 przez Annę Modlibogową z Kruszyna jako legat. Przy likwidacji kościoła w 1836 r. przez rząd pruski, ołtarz ten na podstawie uchwały Komisji likwidacyjnej został przydzielony do Sypniewa (ryc. 177). Ołtarz drewniany polichromowany jest dziełem snycerstwa polskiego z przełomu renesansu i baroku.

W kościele paraf. p. w. św. Miłkołaja (Fara) dokonano konserwacji obrazu z ołtarza głównego pt. „M. Boska z Dzieciątkiem i różą”. Obraz pochodzi z XVI w. — jest to dzieło jeszcze gotyckie, lecz z elementami renesansowymi.

Okonin, pow. Grudziądz. W kościele parafialnym znajdują się malowidła ściennie pochodzące z trzech epok: gotyckie, późnorenesansowe i barokowe. Stan ich zachowania jest także różny. W roku 1954 w czasie badań ściany odkryto na ścianie pld. dwa duże fragmenty oraz parę drobnych malowideł gotyckich, jak i fragmenty malowideł z XVII i XVIII w. Stwierdzono również istnienie polichromii na ścianie północnej.

Chełmno — Ratusz. Przeprowadzono konserwację malowideł z sali sądowej w ratuszu poch. z 1743 r. (sygn. Jan Roszkowski). Malowidła pokrywają ściany i sklepienie sali, wyobrażają sceny biblijne związane z funkcją sądową (ryc. 178).

Orle, pow. aleksandrowski — kościół parafialny. Oddano do konserwacji dwie rzeźby gotyckie Madonny z Dzieciątkiem, pochodzące z końca XIV i 1 poł. XV w., znalezione na strychu podczas objazdu powiatu w r. 1952.

Runowo Kraińskie, pow. sępoleński — kościół parafialny. Przeprowadzono konserwację portretów Orzelskich z pocz. XVII w., fundatorów kościoła.

W latach sprawozdawczych poddano konserwacji większą ilość obrazów sztalugowych i ołtarzowych z kościoła parafialnego w Mokrem, pow. grudziądzki, z kościoła paraf. w Lipnie i kościoła fil. w Miłyńcu pow. Lipno.

Skępe, pow. Lipno. W kościele OO. Bernardynów przeprowadzono w kaplicy bocznej konserwację barokowych malowideł ściennych Żebrowskiego oraz 4 stacji.

RÓŻNE

PRACE BADAWCZE NA OBSZARZE OSTROWIA TUMSKIEGO WE WROCŁAWIU

Bogaty materiał naukowy przyniosło opracowanie studium historyczno-urbanistycznego Ostrowia Tumskiego we Wrocławiu przeprowadzone w ubiegłym roku przez Komórkę Badań Studiów Wrocławskiego Zakładu P.K.Z. przy współpracy specjalistów różnych dziedzin nauki.

Między innymi stwierdzono istnienie licznych partii murów średniowiecznych, co w konfrontacji z materiałami ikonograficznymi wskazuje na zasięg zabudowy gotyckiej Ostrowa (ryc. 181).

Natrafiono na dalsze fragmenty murów średniowiecznych w piwnicach zburzonych budynków na terenie dawnego zamku leżącego w ptn.-zach. części wyspy. Dokładne zbadanie murów średniowiecznych na tym terenie pozwala na sprawdzenie znanego z ikonografii (plany i szkice Weinera, Wernera, Meriana, Geislera i innych) częściowego zarysu zespołu budynków zwanego na starych planach i sztychach zamkiem (ryc. 180).

Interesujące jest zestawienie istniejących resztek murów średniowiecznych z planem obwarowań grodu i podgrodzia opracowanym przez dr W. Koćkę¹⁾ w wyniku badań archeologicznych prowadzonych w latach 1948—1951. Okazuje się bowiem, że na rozmieszczenie zabudowy gotyckiej wpłynął wał wczesno-średniowieczny, który określił zasięg wcześniejszej zabudowy wewnętrznej istniejącej w momencie przystępowania do prac oraz zapewnił dobre podłoże pod fundamenty.

Podczas opracowywania studium stwierdzono również istnienie bardzo ciekawych relikwów świeckiego budownictwa średniowiecznego na ptn.-wsch. skraju terenu zamkowego. Mianowicie w kilkakrotnie przebudowanym budynku przy ul. św. Marcina, użytkowanym obecnie przez s. s. de Notre Dame, natrafiono obok licznych fragmentów murów średniowiecznych na dwa wnętrza gotyckie, z których jedno zasługuje na szczególną uwagę. Sala ta ograniczona czterema ścianami o wątku gotyckim posiada od strony ptn. dwuprzęsłowy wykusz przykryty dwoma sklepieniami krzyżowymi. Wymiary wnętrza wynoszą ok. 8×4 m. wymiary wykuszu ok. 4,60×2,30 m. Ostro-

¹⁾ Zupełnie pewny jest układ wału w części zachodniej, natomiast w pozostałych przebieg stwierdzony fragmentarycznymi sondażami może ulec pewnym przesunięciom w wyniku badań szczegółowych, aczkolwiek ogólny zarys należy uważać za pewny.

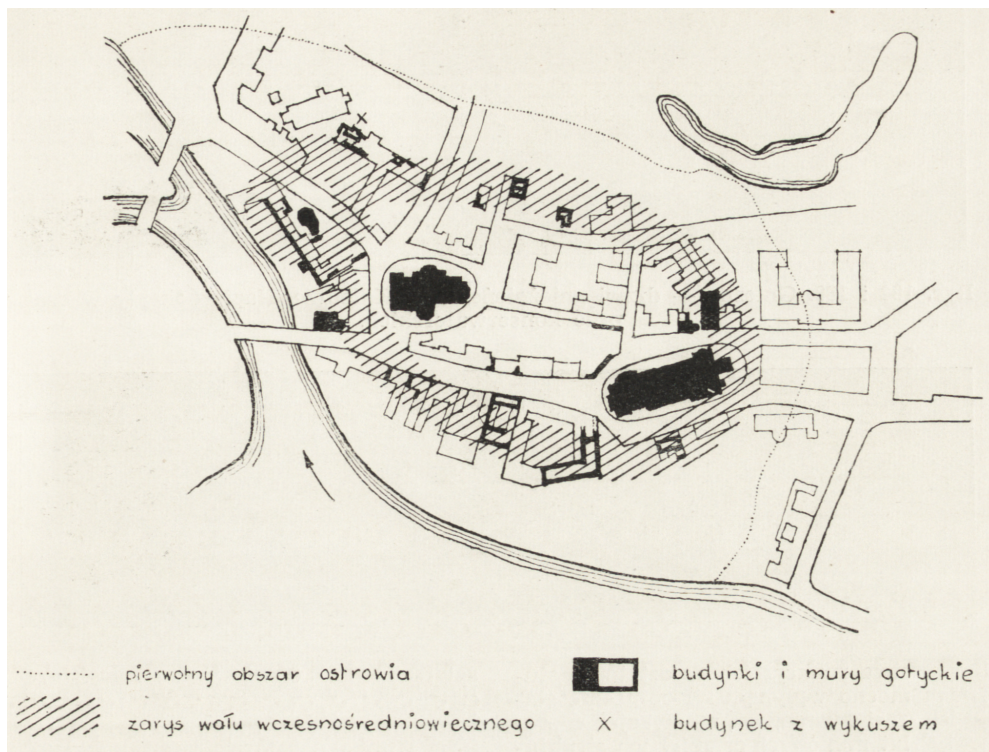
J. Kozanecki

Ryc. 180. Wrocław-Ostrów Tumski. Fragment planu Weinera z r. 1563.

łuki sklepień od strony wnętrza wspierają się na trzech kamiennych kolumnach nieśtety mocno zniszczonych. Dolne partie kolumn niedostępne.

W stanie fragmentarycznym zachował się kamienne żebrowanie sklepień. Strop jak również zewnętrzna elewacja zostały przebudowane. Poziom terenu niewątpli-

Ryc. 181. Wrocław-Ostrów Tumski. Zachowane fragmenty murów średniowiecznych i zarys wału z X w.

wie podniesiony podchodzi pod dolne konsole wykusza.

Dokładny pomiar wnętrza i detali kamieniarki jest chwilowo niemożliwy do przeprowadzenia.

Na podkreślenie zasługuje znaczna skala obiektu (jak na wnętrze mieszkalne gotyckie) i wysoka jakość kamieniarki. Składają się one na fakt, że z jego rozpoznaniem przybywa jeden z ciekawszych zabytków średniowiecznego budownictwa mieszkalnego na ziemiach polskich.

Studium historyczno-urbanistyczne oprócz opracowania nowych materiałów badawczych podsumowało dotychczasowe rezultaty badań prowadzonych uprzednio. Jednak Ostrów Tumski we Wrocławiu, a zwłaszcza teren dawnego zamku jako obiekt niezwykle wartościowy pod względem historycznym i zabytkowym wymaga pogłębienia badań.

Ostatnio zespół pod kierownictwem inż. arch. T. Kozaczewskiego rozpoczął prace badawcze na terenie obecnej kaplicy św. Marcina i w jej sąsiedztwie.

E. Małachowicz, M. Przyłęcki

ODKRYCIE W GNIEZNIU

Jednym z najcenniejszych zabytków dzieł sztuki w Polsce są bezsprzecznie drzwi romańskie katedry gnieźnieńskiej. Znane każdemu historykowi sztuki, jej miłośnikowi, krajoznawcy i turyście, posiadają bardzo już bogatą literaturę, której pozycją wprowadzającą jest publikacja znanego historyka i demokraty ubiegłego stulecia, Joachima Lelewela.

Aczkolwiek wiele poświęcono już uwagi wartościom technicznym, artystycznym i historycznym tego dzieła, jednak po dzień dzisiejszy nie wyjaśniona jest sprawa jego genezy i autorstwa. Ostatnio prowadzone prace konserwatorskie wyjaśniają sporo faktów, choć jeszcze nie ostatecznie. Prasa codzienna podawała do wiadomości szereg informacji, nie zawsze wyczerpujących i właściwych.

Sprawą drzwi gnieźnieńskich — śpiżowego zabytku wczesnego średniowiecza — służba konserwatorska zainteresowana była od lat kilku. Wymagały i wymagają one przecież generalnego zabezpieczenia.